

דֶּרֶךְ אֶמוּנָה – מַאֲוָרוֹ שֶׁל רַבִּי יוֹסֵף מִשָּׁאשׁ זצ"ל

לימוד יומי והפעלה משפחתית לזמן הדלקת הנרות

הקדמה

מדוע לחנוכה לא נכתבה מגילה מיוחדת כמו בפורים? מדוע בדברי חז"ל הקדמונים כמעט ולא נזכר סיפור חנוכה? – בהקדמה לספרו נר מצווה רבי יוסף שואל בדיוק את השאלה הזאת:

"ואך נרות החשמונאים, המה חלכאים, לא מגילה ולא מסכתא, לא תוספתא ולא אגדתא, רק מאמרים קצרים, שנים שלשה גרגרים, צפונים וממונים בש"ס ובספרי הגאונים, במקום שאין כל יד שולטת, להיות אותן מלקטת... ובכן רבים מהמון העם שואלים בכל פעם להגיד להם תוכן המעשה אשר מהם מכוסה"

מתוך המציאות הזאת רבי יוסף משאש רואה את תפקידו כרב קהילה לתת מענה לציבור ולכן הוא כותב ספר מיוחד על חנוכה הנקרא בשם 'נר מצווה'. בספר הוא קיבץ את דברי התורה, המנהגים, הפיוטים, הדרשות והסיפורים שכתב בנושאים: חנוכה, גבורה יהודית, מאמרי הלכה, שבת, בר ובת מצווה.

בחוברת זאת הבנו בקצרה מעט מזער מעושר דבריו של רבי יוסף משאש במגוון נושאים מתוך נר מצווה וספרים אחרים שכתב. בכל יום תמצאו, ציטוט, שאלות, הפעלה וגם סיפור.

מומלץ ללמוד לאור הנרות או בפעילות משפחתית.

לימוד פורה ובהצלחה.

עמותת "אוצרות יוסף"
בשיתוף החינוך הממלכתי דתי

סדר לימוד

נר ראשון – צעד ראשון באור: מספרים אמונה
נר שני – צועדים בדרך האור: חנוכת הלב
נר שלישי – צועדים בדרך האור: גבורה של אמונה
נר רביעי – רמזי האור: אמונה שמאירה בכל זמן
נר חמישי – אור חדש על ציון תאיר
נר שישי – אין בלעדו
נר שביעי – לזכור ולהודות
נר שמיני – ממשיכים באור

*חדש!!! לכבוד חג החנוכה -

איור מקורי ומיוחד של הרב יוסף משאש זצ"ל

*סדר הכנת הפתילות והדלקת נרות חנוכה –

תפילות ובקשות מתוך דברי הרב יוסף משאש זצ"ל

*ציטוטים ומקורות

ללימוד היומי.

נר ראשון – צעד ראשון באור: מספרים אמונה

בְּלֵיל חֲנוּכָּה הָרִאשׁוֹן הָיָה אָבִיו שֶׁל הָרֵב יוֹסֵף מְשֹׁאשׁ יוֹשֵׁב עִם בְּנֵי הַבֵּית וּמִסְפֵּר לָהֶם אֶת סִפּוּר הַנֵּס. הוּא הָיָה קוֹרֵא בְּקוֹל אֶת מִגִּלַּת אֲנִטּוּכּוּס וּמִסְפֵּר אֵיךְ קָרָה נֵס פֶּה הַשָּׁמוֹ, שָׁבוּ נִמְצָא פֶּה קָטָן שֶׁל שָׁמוֹן טָהוֹר שֶׁהִסְפִּיק לְהַדְלִיק אֶת הַמְּנוֹרָה בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ שְׁמוֹנָה יָמִים שְׁלָמִים!

הוּא הָיָה מְסַפֵּר אֶת זֶה בְּשִׂמְחָה וּבְאַהֲבָה, בְּדִי שֶׁכָּל בְּנֵי הַבֵּית יִרְגִּישׁוּ אֶת הָאוֹר וְהָאֱמוּנָה שֶׁבְּסִפּוּר. וְכֵן לִימֵד הָרֵב מְשֹׁאשׁ: לֹא רַק נֵס חֲנוּכָּה חָשׁוּב לְסִפּוּר עָלָיו, אֲלָא כָּל נֵס וּפְלֵא שֶׁה' עוֹשֶׂה לָעַם יִשְׂרָאֵל בְּכָל דּוֹר וָדוֹר.

הוּא כָּתַב: "חֻבָּה עַל כָּל אָדָם לְסַפֵּר לְבָנָיו וּלְבָנֵי הַבָּנִים אֶת הַנִּפְלְאוֹת שֶׁעָשָׂה לָנוּ ה', בְּדִי לְנִטּוּעַ בְּלִבָּבָם אֶהְיֶה וְאֱמוּנָה, וּלְזִכָּר תְּמִיד שֶׁה' הוּא זֶה שֶׁמוֹשִׁיעַ וּמַאֲרִי אֶת דְּרָכָנוּ".

צועדים בדרך האור – דברי לימוד והבנה

רַב יוֹסֵף מְשֹׁאשׁ מִלְמֵד אוֹתָנוּ שֶׁהָאֱמוּנָה אֵינָה נִשְׁמֶרֶת רַק בְּלִבּוֹ שֶׁל אָדָם, אֲלָא עוֹבֶרֶת מִלֵּב אֶל לֵב דֶּרֶךְ כּוֹחוֹ שֶׁל הַסִּיפּוּר. כַּאֲשֶׁר הָאֵב מִסְפֵּר לְבָנָיו עַל נִיִּסֵּי ה', הוּא מְדַלֵּק בְּלִיבָם אוֹר פְּנִימִי – אוֹר שֶׁל אֱמוּנָה, אֶהְיֶה לְבוֹרָא וְהַכֶּרֶת תּוֹדָה. הַסִּיפּוּר אֵינּוּ רַק תִּיעוּד שֶׁל הַעֲבָרָה, אֲלָא מַעֲשֵׂה שֶׁל חִינוּךְ וְשֶׁל חַיִּים. בְּאִמְצָעוֹתָיו נַחֲרַטֵּת בְּלִב הַיְלָדִים הַיְדִיעָה שֶׁגַּם הַיּוֹם ה' פּוֹעֵל, שׁוֹמֵר וּמַאֲרִי לְיִשְׂרָאֵל. כֵּן מִמְּשִׁיךְ כָּל דּוֹר אֶת מִסּוּרֵת הָאוֹר – מִן הַנִּרְוֹת שֶׁבְּבֵית אֵל הַנִּרְוֹת שֶׁבְּלִב.

אור המחשבה – מדברים ומעמיקים יחד

1. מְדוּעַ, לְדַעַתְכֶם, רוֹאֶה הָרֵב יוֹסֵף מְשֹׁאשׁ חֲשִׁיבוֹת מִיּוֹחַדַּת דּוּקָא בְּסִיפּוּר הַנִּסִּים?

2. אֵילּוּ סִיפּוּרִים מִשְׁפַּחְתִּיִּים נִיתָן לְסַפֵּר לִיד הַנִּרְוֹת כְּדִי לַחֲזֹק אֶת הָאֱמוּנָה?

3. כִּיצַד נִיתָן לְהַדְלִיק "נֵר שֶׁל סִיפּוּר" לֹא רַק בַּחֲגֵי, אֲלָא לְאוֹרֵךְ כָּל הַשָּׁנָה?

נר ראשון – צעד ראשון באור: מספרים אמונה

נר של מעשה – מאירים בבית

“מגילת האור שלנו”

בני המשפחה מתכנסים יחד, וכל אחד מספר סיפור קצר על חסד, על רגע של תודה או על תפילה שנענתה. לאחר מכן כותבים או מציירים את הסיפור על פתק קטן ומדביקים אותו על קיר הבית בצורת מנורה. בכל ערב מוסיפים עוד “נר של אור”, עד שהמנורה המשפחתית מתמלאת בסיפורי האמונה של כולם.

אור לעולם – מפיצים טוב

בוחרים מעשה אחד קטן להאיר לעולם:

✨ שליחת הודעת תודה למי שעזר השבוע.

✨ הכנת ברכה לשכן/שכנה מבוגרים.

✨ שיתוף סיפור אמונה שמעורר אור בלב.

ניצוץ של חיים – סיפור מדברי הרב

פעם, באמצע שיעור תורה, נכנס לבית הכנסת אדם עצוב מאוד. הרב משאש הפסיק את השיעור והחל לספר סיפורים על שמחה, ביטחון ואמונה. לאט-לאט פני האיש השתנו והוא חיך.

הרב עמאר שהיה שם אמר: “מחיה מתים במאמרו.”

כך הראה הרב יוסף משאש את כוחו של הסיפור – להאיר לבבות ולחזק נשמות.

משחק הסביבון של האור ✨

הוראות: 🎲

כל אחד בתורו מסובב את הסביבון. כאשר הסביבון נעצר – קוראים את האות שיצאה ועושים את המשימה המתאימה:

משמעות האותיות: 🍒

- נ – נס:
 - ספרו על נס קטן שקרה לכם השנה, או על רגע שבו הרגשתם את נוכחות ה'.
 - ג – גדול:
 - שיתפו במעשה טוב שראיתם או עשיתם למישהו אחר.
 - ה – היה:
 - דברו על זיכרון טוב או שמח מהשנה שעברה – משהו שהאיר אתכם.
 - פ – פה (או פר):
 - אמרו תפילה קצרה או מילת תודה שאתם רוצים לומר לה'.
 - רעיון להעמקה: 🧠
- אפשר להניח ליד החנוכייה סלסילה עם פתקים צבעוניים שעליהם רשומות שאלות או משימות נוספות. כשהסביבון נעצר, מושכים פתק מהקטגוריה המתאימה (נ-ג-ה-פ) ומבצעים את המשימה.

נר שני – צועדים בדרך האור: חנוכת הלב

הרב יוסף משאש שאל: למה חג החנוכה נקרא דוקא על שם נס פך השמן, ולא על שם הנצחון במלחמה? הרי המלחמה הייתה דבר גדול וחשוב יותר מהנס הקטן של השמן!

והוא עונה: כשנצחו החשמונאים במלחמה, הם לא ידעו אם הנצחון היה מפני גבורתם ומעשיהם הטובים, או רק מפני שה' רחם עליהם ולא רצה שעם ישראל ייעלם מן העולם.

אבל באשר ראו שאחרי המלחמה קרה להם נס נוסף – שפך שמן קטן הדליק את המנורה שמונה ימים – הם הבינו שה' עשה להם את הנסים כי הם היו ראויים להם, וכי הנצחון בא מפני שעשו את הטוב בעיניו.

לכן נקרא החג על שם נס פך השמן – סימן לאור הפנימי, לאמונה ולטוב שבלב. הרב משאש מסביר עוד שהנס של פך השמן מזכיר לנו שהמלחמות של עם ישראל לא היו במו מלחמות של עמים אחרים – שנלחמים רק על כוח או חרות חיצונית – אלא כדי לשמר על האמונה, התורה והמצוות.

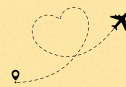
ועוד הוא כותב ששם החג – חנוכה – מרמז גם על חנוך והתחדשות: חנוכת הבית והמזבח, חנוך הילדים לתורה ולמצוות, וחדוש חיי העם אחרי המלחמות. כך מלמד אותנו הרב יוסף משאש שהאור שבשמן הוא סמל לנצחון הרוחני – נצחון של אמונה, של זהות ושל חנוך הלב.

נר שני – צועדים בדרך האור: חנוכת הלב

אור המחשבה – מדברים ומעמיקים יחד

1. מדוע לדעתכם בחר ה' להוסיף נס קטן אחרי הניצחון הגדול?
2. כיצד נס פך השמן מלמד אותנו על הקשר בין מאמץ האדם לבין חסד ה'?
3. אילו תחומים בלב או בחיים שלנו זקוקים היום ל"חנוכה" – התחדשות, תיקון או הארה מחודשת?

"מעשה אחד של חינוך"

רבי יוסף משאש כותב שהשם "חנוכה" כולל גם חינוך הבנים וההמון לתורה ולמצוות.

בהשראת דבריו, כל אחד מבני הבית בוחר "מעשה חינוך" קטן לעצמו: להקשיב יותר, ללמוד פרק, לעזור למישהו צעיר ממני.

רושמים את ההחלטות ושמים בקופסה קטנה ליד החנוכייה. בליל שמיני של חנוכה קוראים יחד את כל הפתקים - ורואים כמה אור נצבר ממעשים קטנים.

לב של ענווה – סיפור מדברי הרב

באחד הימים ניגש אדם לביתו של רבי יוסף וביקש ממנו דבר מה.

רבי יוסף שלח אותו לאחד מכפרי הסביבה ואמר לו שכאן ימצא את מבוקשו. מה גדל פלאו של האדם כאשר הגיע לכפר וגילה שם את בנו, שנעדר במשך שנים רבות!

רבי יוסף כתב כי אין לחשוב שזו תוצאה של עשיית ניסים מצד הצדיק, שכן דבר דומה קרה גם לצדיקים אחרים, ואין בכך כל פלא.

נר שלישי – צועדים בדרך האור: גבורה של אמונה

במשך הדורות נצטוו היהודים לעמוד באומץ על חייהם, על אמונתם ועל קהילתם.

הרב יוסף משאש מספר כיצד גם במרוקו גלו היהודים גבורה גדולה, אבל מעל הכל – בטחון בה' ואמונה עמוקה בלב.
הוא כותב:

“וביום ששי עשר לניסן בבקר באו כל שכנינו הרעים לאלפים ולרבבות, לשלול ולהשמיד את השכונה היהודית, ואז כל היהודים בטחו בה' ונאספו יחד. הם עמדו על חומת העיר, ובלי מלחמה בידם. היו בהם אנשי גבורה ומלומדים שידיעו לירות בקנה שרפה, והם הגנו על עם ישראל באומץ לב.

הם המטירו על האויבים אבנים גדולות ואש, ובכל עת שאלו עזרה מה' בתפלה. וה' עזר להם והציל אותם מיד אויביהם.”

הרב משאש מספר שבאותה שנה בלתי העפרת שהיתה בעיר, והיהודים הלכו מבית לבית לאסוף כפות, מזלגות ובלי מתכת כדי להכין כדורים להתגונן. האמונה שלהם לא נתעלמה – גם בשעה שנלחמו, הם התפללו ואמרו: “ה' יעזרנו כי עמו כח הגבורה.”

מספורו של הרב משאש למדנו שגבורה אמיתית אינה רק בנשק או בכוח, אלא בלב המאמין, בהצטינות ובאחדות שבין אדם לחברו.

צועדים בדרך האור – דברי לימוד והבנה

רבי יוסף משאש מתאר סוג אחר של גבורה – לא רק עמידה מול אויב, אלא עמידה מתוך אמונה.

יהודי מכנאס ידעו שההגנה האמיתית מתחילה בלב, באמון עמוק בה', בתפילה ובהכרת תודה גם בשעת סכנה.

בזכות ביטחונם בה' ובאחדותם, הם מצאו בתוכם כוח לשמור על חייהם ולראות באור – גם כשסביבם חושך.

נר שלישי – צועדים בדרך האור: גבורה של אמונה

אור המחשבה – מדברים ומעמיקים יחד

1. מה מלמד אותנו הסיפור על גבורה יהודית?
2. איך מתבטאת אמונה דווקא בשעת פחד או סכנה?
3. מה ההבדל בין גבורה פיזית לגבורה של לב?

נר של מעשה – מאירים בבית

בחרו יחד "רגע של גבורה באמונה" – זמן שבו התגברתם על פחד, או האמנתם שהכול יסתדר בעזרת ה'.
כתבו את הרגע על פתיל קטן ותלו אותו סביב החנוכייה – כך תיווצר מנורת גבורה של לבבות מאמינים.

אור לעולם – מפיצים טוב

- ✧ אמרו תודה למי שעמד באומץ על אמונתו.
- ✧ שלחו הודעת עידוד למישהו הזקוק לכוח.
- ✧ שתפו סיפור שבו האמונה נתנה לכם אומץ.

ניצוץ של חיים – סיפור מדברי הרב

כאשר נפטר מלך מרוקו, מוחמד החמישי, ונודע כי יש מי שמתכננים לפגוע ביהודי העיר, אסף הרב יוסף משאש את רבני מכנאס ונכבדי הקהילה, ויצא עימם בתהלוכה ברחובות, תוך אמירת קינות ופרקי תהילים.
הוא ידע שיש בכך סכנה – אך בחר באמונה ובאחריות, להראות שהעם היהודי שותף גם לכאב וגם לשלום.
במעשה זה חיבר הרב משאש בין גבורה לאמונה, ובין חוכמת הלב לשלווה פנימית.

מבצע המטבע הנעלם – חיפוש של אמונה

אחד מבני המשפחה מחביא מטבעות שוקולד ברחבי הבית. בני המשפחה האחרים מקבלים רמזים קטנים שקשורים לערכי אמונה, גבורה וטוב, ועליהם לגלות היכן מסתתרים ה-“מטבעות של אור”.

דוגמאות לרמזים:

- “המקום שבו נדלק האור הראשון של היום.” 🕯️
- “המקום שבו מודים לה’ גם על הדברים הקטנים.” 🍷
- “המקום שבו נחים, כי מאמינים שהכול מסתדר בסוף.” 🛏️
- “המקום שבו עוזרים בלי לבקש תודה.” 🍴
- “המקום שבו לומדים ומגלים דברים חדשים.” 📖

בכל פעם שמוצאים מטבע – מספרים רגע קטן של אמונה או מעשה טוב מהשבוע. בסוף כולם מתכנסים ליד החנוכייה, טועמים את “המטבעות המתוקים של האמונה”, ומדברים על כך שלפעמים האור הגדול מסתתר – וצריך רק קצת אמונה כדי למצוא אותו.

נר רביעי – רמזי האור:

אמונה שמאירה בכל זמן

אור הנרות של חנוכה איננו רק זכרון לנס שהיה, אלא גם הזמנה להתבוננות עמקה – להבין מה הוא מלמד אותנו השמן, ומה המשמעות שבשמונת הימים. הרב יוסף משאש מגלה לנו שהכל רמוז – במנורה, באור, במספרים, ואפילו בגביעים הקטנים שעליה.

הוא כותב:

“למה עשה ה' נס גדול בזה בשמן? הרי היו יכולים להמתין עד שיכינו שמן טהור חדש. אבל הנס נעשה כדי להודיע לכל הדורות שהמלחמות שנלחמו בחרוף נפש לא היו כמו מלחמות חופש של עמים אחרים, אלא בלון נעשו למען האמונה והתורה”.

הרב משאש מסביר שהמנורה בבית המקדש רומזת לאור התורה ולאמונה. שבעת הנרות שלה מזכירים את שבעת ימי השבוע ואת שבת הקדש, ושמונת ימי הנס מזכירים את שמונת ימי המילה, שהיונים רצו לבטל מישראל.

כל פרט במנורה – הגביעים, הפרחים והכפתורים – מרמז על ימים קדושים ועל מועדי ישראל. הגביעים בנגד החגים, הפרחים בנגד פורים וחנוכה, והכפתורים בנגד ראשי חודשים.

מכאן למדנו שהמנורה אינה סתם כלי, אלא סמל לחיים מלאים אור, תורה ואמונה.

הנס של השמן מזמין אותנו להאמין שכל נר שאנו מדליקים הוא חלק מהאור הגדול שמאיר את עם ישראל בכל דור.

אור המחשבה – מדברים ומעמיקים יחד

1. מה בעיניכם הוא “האור” שמאיר את החיים גם כשקשה לראות?
2. איך אפשר לראות נס גם בדברים רגילים שקורים לנו כל יום?
3. השמן בער בלא הפסקה זמן רב למרות שהיה מועט – מה זה מלמד על כוחו של מי שמאמין בה’?

נר רביעי – רמזי האור:

אמונה שמאירה בכל זמן

נר של מעשה – מאירים בבית

ביחד עם בני המשפחה, הכינו מנורה מצוירת גדולה.
בכל קנה כתבו או ציירו ערך שחשוב לכם לשמור עליו, כמו: אמונה, אהבה, שבת, עזרה, תפילה, לימוד ועוד.
תלו את המנורה בבית, כדי שנזכור שהאור שלנו לא כבה גם אחרי חנוכה.

אור לעולם – מפיצים טוב

★ אמרו תודה על מצווה שאתם מצליחים לשמור עליה בקביעות.
★ שתפו חבר במנהג יהודי שאתם אוהבים.
★ הדליקו נר נוסף – למען מי שזקוק לאור של חיזוק ואמונה.

ניצוץ של חיים – סיפור מדברי הרב

יום אחד פגש הרב יוסף משאש חייל צעיר שיצא למילואים. הרב בירך אותו בברכה מיוחדת ואמר: "זכור, אינך שומר רק על הארץ – אתה שומר על אמונה, על זהות ועל אור התורה.

כשאתה שומר – גם ה' שומר עליך."
החייל יצא מחוזק ואמר לחבריו:
"קיבלתי דלק לחנוכה שלי."

נר חמישי – אור חדש על ציון תאיר

בעולם המשתנה של ימינו, גם האור מקבל פנים חדשות. הרב יוסף משאש, איש תורה ודעת רחבה, נשאל פעם: האם מתר להדליק נרות חנוכה מחשמל? בתשובתו הוא מגלה רוח של אמונה עמוקה וחכמה גדולה. הוא כתב: "למה צריך להחמיר בדבר? הרי כל פתילה בשרה לנר חנוכה, ואם האור נהור וצלול – זה העקר. וכיון שגרות החשמל מאירים אור בהיר ונפרים לפרסומי ניסא – הרי גם בהם יש קדשה ואור של מצוה." הרב משאש מלמד שהאור של ה' יכול להראות בכל דור ובכל כלי – בשמן שנתן הקדוש ברוך הוא במקדש, וגם בחשמל שהאדם מגלה בחכמתו. כן הוא מזמין אותנו לראות שהאור האלהי אינו נכבה, אלא מתגלה בצורות חדשות בכל דור – בתורה, במעשים טובים, ובכל מקום שאדם מבית באמונה.

צועדים בדרך האור – דברי לימוד והבנה

הרב יוסף משאש כתב שלדעתו אפשר להדליק נרות חנוכה גם מחשמל, כי העיקר שהאור יהיה ברור וייראה. רבים לא קיבלו את דעתו והמנהג המוכר כיום הוא להדליק חנוכה בשמן או בשעווה.

ובכל זאת – עצם המחשבה והפסיקה שלו מלמדת אותנו דבר חשוב. אך חשוב לדעת שההלכה לא קיבלה את עמדתו, והמנהג הרווח הוא להדליק נרות חנוכה דווקא באש ממש. ובכל זאת, עצם שאלתו מלמדת אותנו דבר חשוב: העולם משתנה בלי הרף, ומופיעים בו חידושים וטכנולוגיות חדשות, ולכן יש לבחון אותם לאור פסקי ההלכה. כאשר צץ חידוש כלשהו, פונים לרב, לומדים ומבררים מה התורה מדריכה אותנו לעשות. כך מקיימים את הפסוק "בכל דרכיך דעהו" – מחברים בין חיי היומיום לבין אור התורה. ולכן, גם בעידן של חשמל ומסכים, האור החשוב ביותר הוא האור הפנימי:

אור האמונה, החסד והתורה -

האור שמלווה את עם ישראל בכל דור ודור.

נר חמישי – אור חדש על ציון תאיר

אור המחשבה – מדברים ומעמיקים יחד

1. איך אתם מרגישים כשמסורת עתיקה פוגשת חידוש מודרני?
2. מה מלמד אותנו הרב יוסף משאש על האפשרות לשלב אמונה וקדמה?
3. אם הייתם ממציאים "נר חנוכה חדש" לדור שלנו – איך הוא היה נראה?

נר של מעשה – מאירים בבית

הכינו יחד שרשרת אור משפחתית – כל אחד מבני הבית מחזיק נר – אמיתי או חשמלי. כשמגיע תורו, אומר כל אחד משפט קצר שמאיר אותו, למשל: "אני מאיר כשאני... מחייך/עוזר/מאמין/שר/מודה" וכו'. כשהנרות דולקים כולם יחד, הבית מתמלא באור גדול של אמונה ואהבה.

אור לעולם – מפיצים טוב

✧ שלחו תמונה של החנוכייה שלכם לאדם רחוק שזקוק לחיוך, וכתבו: "אור חנוכה מגיע גם אליך."
✧ ספרו לילדים על משהו מהדור הקודם שידע להאיר גם בלי טכנולוגיה – באמונה, במעשה טוב או בשיר.
✧ הדליקו נורת לילה או פנס קטן בבית, כסמל לכך שהאור שלנו לא תלוי רק בשמן – אלא באדם.

ניצוץ של חיים – סיפור

רבי יוסף משאש היה אדם פתוח לעולם, שתמיד שאל והתעניין. כאשר אחד מחכמי עירו כתב לו שבדורו נותרו רק שני מינים של דגן בעולם, השיב לו הרב בחיוך חכם: "וכי כבודו חושב שכל העולם כולו נתקפלה במכנאס?" הרב לימד שראייה רחבה ואמונה גדולה הולכות יחד – ומי שמאמין באור, רואה את העולם כולו מאיר.

נר שישי – אין בלעדו

הרב יוסף משאש היה לא רק פוסק ומנהיג רוחני, אלא גם פיטן ומשורר נשמה. בלילות חנוכה היה בותב ומלחן פיוטים מלאי אור ואמונה, שמזכירים את גבורת המכבים ואת התקוה לגאולה. כל פיוט שלו נחתם במלה "חזק" – חותמת האור האישית שלו, המחברת בין תורה, לב ושירה. הפיוט שלפנינו – "יה אין בלעדו" – נכתב על-ידו ומשקף את אמונתו העמקה: יה אין בלעדו, על עמו ועל צאן ידו, לעולם חסדו. ורב את ריבו, מאויבו, חרבו בלבו, פלח כבודו. סגר היונים, אל חשמונים, מלכות כהנים, זרע חסידו. פר שמו בירה, משך ארה, שמנה ערה, נרות בית הודו. מצות נוצחים, על פתחים, יהיו זורחים, אורות לכבודו. שירו כל צבאות, בהודות, על הנפלאות, עשה לבדו. אוד מצל מאש, אל תתיאש, אם בלך בועש, תראה בפידו. שרשך חיש יפרח, שמשך יזרח, כאיתו יזרח, אברהם עבדו. חזק אל עליו, יבנה ציון, לדל ואביון, שכם לעבדו. הפיוט מדבר על אמונה בה' גם בעת צרה, על תקוה שהאור של ישראל לא יכבה, ועל הבטחה שציון תבנה והאור יחזר ויאיר לכל.

צועדים בדרך האור – דברי לימוד והבנה

בפיוט זה שוזר הרב משאש שירה ואמונה כגוף אחד. הוא רואה בנרות חנוכה לא רק אור של נס עתיק, אלא ניצוץ שממשיך לבעור בכל דור. גם מי שנמצא באש ובחושך – "אוד מצל מאש" – יכול להרים ראש ולראות את יד ה' המכוונת. האור, בעיניו, הוא כוח שמחדש חיים, משיב תקווה ומאחד את עם ישראל סביב ניגון של אמונה.

נר שישי – אין בלעדו

אור המחשבה – מדברים ומעמיקים יחד

1. למה חשוב לשיר ולהודות גם כשקשה?
2. איזה שיר או מנגינה מאירים לכם את הלב בימים חשוכים?
3. איך לפי הפיוט "האור מנצח את האויב"?

נר של מעשה – מאירים בבית

בזמן הדלקת הנרות, שירו יחד את אחד מפזמוני החג.
לאחר מכן, בחרו שורה אחת מהפיוט שאהבתם וכתבו או ציירו אותה על פתק קטן.
צרפו את כל הפתקים יחד ליצירת "שרשרת אור ושיר" משפחתית.

אור לעולם – מפיצים טוב

- ✨ שלחו הקלטה או סרטון קצר של המשפחה שלכם שרה ניגון חנוכה.
- ✨ הזמינו שכן או חבר לשיר אתכם ניגון אחד ליד הנרות.
- ✨ אמרו יחד: "אור הנרות והשיר – מאירים גם את הלב."

ניצוץ של חיים – סיפור

רבי יוסף משאש אהב שירה בכל מאודו.
באחד ממכתביו סיפר כי רב מאירופה שהתארח בביתו התפלא מדוע הרב זוכר את
הניגונים יותר מאשר את דברי התורה.
הרב ענה בפשטות מחויכת:
"אני הולך בדרכיו של הקב"ה – הבוחר בְּשִׁירִי זְמֶרָה."
כך לימד הרב שהשמחה, השיר והניגון הם גם דרך של תורה,
ושאמונה חיה שרה את דרכה באור.

נר שביעי – לזכור ולהודות

רבי יוסף משאש מלמד אותנו שחג החנוכה איננו רק זמן לשמח בנסים –
אלא גם זמן לזכר אותם, לספר עליהם, ולהעביר את האור שלהם לדורות הבאים.
הודיה אמיתית, פתוב בדבריו, אינה רק בלב –
היא צריכה לבטוי במלים, במעשים ובזכרון.
כה כתב:

"אם בעל הנס יתן שבח לעושה נפלאות – אז יוסיף השם להראותו נוראות.
ואלו לא – לא!"

וזהו לדעתי מה שכתב המשורר:
'עזי וזמרת יה ויהי לי לישועה' – כלומר, באשר היה ה' עזי וחזקי ביום קרב,
וזמרת פי היתה אליו – אז ויהי לי לישועה פעם אחרת.
בעבור מעט ובשנים נשכחו נסיי אל חי וחסדיו האדירים –
ותכס עליהם האדמה.
ואין טוב מהודות ומספור הנס – בדי שיאור אורו לדרות."

הרב משאש מזכיר לנו שכל מי שזוכה לטוב מה' – חייב לספר על כך, להודות ולשמר את
האור.

כי בכל פעם שאדם מודה – הוא מאיר אור חדש,
ומעביר את האמונה מדור לדור.

צועדים בדרך האור – דברי לימוד והבנה

רבי יוסף מלמד אותנו שהכרת הטוב היא לא רק תגובה לנס,
אלא מעשה שמזמין ניסים חדשים.

כשאדם מודה – הוא פותח את ליבו, וכשהלב פתוח, גם האור של הקב"ה נכנס לתוכו.
הכתיבה והסיפור הן דרך להפוך רגע של חסד לזיכרון חי, שנשאר גם אחרי שהנר כבה.

נר שביעי – לזכור ולהודות

אור המחשבה – מדברים ומעמיקים יחד

1. למה חשוב לספר על ניסים וחוויות של חסד שחווינו?
2. איך ההודיה משפיעה על מי שמודה ועל מי ששומע?
3. מה אפשר לעשות כדי לזכור את הדברים הטובים הקטנים שקורים לנו ביום-יום?

נר של מעשה – מאירים בבית

לאחר ההדלקה, הכינו יחד "מפת תודה" משפחתית:
קחו דף גדול או בריסטול, ובו כל אחד כותב או מצייר רגע מהשנה שבו הרגיש שחוה חסד או "נס קטן".
קשטו את הדף, תלו אותו ליד החנוכייה, ואמרו יחד:
"מודים אנחנו על האור – שהיה, וישנו, ויבוא."

אור לעולם – מפיצים טוב

- ✨ שלחו הודעת תודה לאדם שעזר לכם השנה, גם אם בדבר קטן.
- ✨ כתבו פתק תודה והניחו אותו ליד הנרות – "על מה אני מודה היום."
- ✨ שתפו ילד או תלמיד בסיפור אישי של אמונה או הודיה.

ניצוץ של חיים – סיפור

רבי יוסף משאש סיפר כי פעמים רבות לא הייתה לו אפשרות לערוך סעודת הודיה, אך הוא כתב את הניסים שראה – כדי שלא יישכחו.
כך נולד פירושו להגדה של פסח, "ויזכור יוסף" – לא רק ספר של דברי תורה, אלא ספר של הודיה וזיכרון.
כך לימד הרב:
"יש המודים באוכל, יש המודים בתפילה – ואני מודה גם בכתיבה."

נר שמיני – ממשיכים באור

בשנרות חנוכה כבים, נדמה כאלו האור נעלם –
אבל רבי יוסף משאש מלמד אותנו שהאור האמתי לא נכבה.
הוא נשאר בלב, במעשים הטובים ובתקוה שמתחדשת כל פעם.
בקהלות מרוקו נהגו לעשות יום מיחד אחרי חנוכה –
יום השמש.

ביום הזה הנשים היו מוציאות את הפתילות ושמן הנותר מנרות חנוכה,
ושורפות אותם בפתחי החצרות.
הילדים היו מוסיפים נרות ובדים ישנים לתוך המדורה, ומדלגים סביבה
בשמחה, ואומרים בקול עליז:
"כך מנהגנו – נשרף פתילותינו
ונבקש מאלהינו שלשנה הבאה נזכה לחיות,
ונשוב לארצנו וארץ אבותינו,
ירושלים האהובה עלינו.
שה' יזכה אותנו לתורה ולמצות,
ואור הנרות שהדלקנו יאיר את עינינו ואת עיני בנינו
באור התורה – היא חיינו וארץ ימינו.
ובה נגבר על כל שונאינו."
ובעוד הנשים מנקות את המנורות ומחזירות אותן למקומן לשנה הבאה,
הן לוחשות בלבן:

"לשנה הבאה בירושלים."

רבי יוסף משאש רואה במנהג המיוחד הזה
את הכח של המשפחה והקהלה –
להפוך את סוף החג לתחלה חדשה,
שבה האור מן הנרות נשמר בלב
ומאיר את השנה בלה.

נר שמיני – ממשיכים באור

אור המחשבה – מדברים ומעמיקים יחד

1. למה חשוב לסיים את החג בשמחה ולא רק בפרידה מהאור?
2. איך אפשר "להמשיך את האור" גם כשאין נרות דולקים?
3. מה מרגישים כשאומרים "לשנה הבאה בירושלים"?

נר של מעשה – מאירים בבית

בערב סיום החג, הכינו יחד קערית אור: אספו את שאריות הפתילות או מעט שמן שנשאר מהנרות, והוסיפו פתקים קטנים שעליהם תכתבו דברים טובים שאתם רוצים להאיר בשנה החדשה – בבית, בלב או בלימוד. הניחו את הקערית ליד החנוכייה ואמרו יחד: "האור שלנו ממשיך – גם אחרי חנוכה."

אור לעולם – מפיצים טוב

- ✨ שלחו ברכה לחבר או קרוב: "שנמשיך באור – כל השנה כולה."
- ✨ שתפו מישהו ברעיון או בערך שלמדתם בחנוכה.
- ✨ הדליקו נר קטן נוסף – כסמל לאור שממשיך מעבר לחג.

ניצוץ של חיים – סיפור

בקהילות מרוקו נהגו לסיים את חנוכה בשירה, באש ובתקווה. רבי יוסף משאש כתב בהתפעלות על שמחת הילדים והנשים, שידעו להפוך את שאריות החג לתפילה על העתיד. כשהם שרו "לשנה הבאה בירושלים", ראו בעיני רוחם את הגאולה מתקרבת – ולימדו שגם אחרי שהנרות כבו, האמונה לא כבתה לעולם.

מעשה ידי לכבוד חג האורים. ע"ה יוסף משאש סט. והכל בס"ע קארטא רשמי"א.

סדר הכנת הפתילות

בספר 'נשמת חיים' רבי יוסף מתאר כיצד אביו, רבי חיים משאש, נהג להכין פתילות לכבוד הדלקת נרות שבת, חגים וחנוכה. תוך כדי הכנת הפתילות והשמן נהג לומר את הנוסח הבא :

רבונו של עולם, כְּשֵׁם שְׁאֵנִי מְטַהֵר הַנְּרוֹת הָאֵלוּ ... מִכָּל לִכְלוּף וְזוֹהֶמָה –
בְּן תִּרְחָץ וְתִטְהַר אֶת נַפְשִׁי, רוּחִי וְנִשְׁמָתִי וְגוֹי, מִכָּל לִכְלוּף וְזוֹהֶמֹת הַנֶּחֱשׁ, הוּא יִצָּר
הָרַע, הַנִּדְבָּקִים בָּהֶם.

וְטַהַר לִבִּי לְעִבְדְּךָ בְּאַמֶּת; לֵב טָהוֹר בְּרָא לִי, אֱלֹהִים, וְרוּחַ נָכוֹן חֲדַשׁ בְּקִרְבִּי.
וּפְרוֹשׁ עָלֵינוּ סִכַּת רַחֲמִים וְשָׁלוֹם, וְהַעֲבֵר גְּלוּלִים מִן הָאָרֶץ,
וְהַאֲלִילִים – פְּרוֹת יִפְרֹתוֹ, לְתַקֵּן עוֹלָם בְּמַלְכוּת שְׁדִי.
וְיִהְיֶה רְצוֹן מִלְּפָנֶיךָ, ה' אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, כְּשֵׁם שְׁאֵנִי נוֹתֵן שְׁמֹן זֵית תוֹף הַנְּרוֹת
הָאֵלוּ לְהַעֲלוֹת נֵר שֶׁל שַׁבָּת (וימים טובים) בְּאוֹר בְּהִיר וּמִזְהִיר – בְּן תֵּאִיר אֶת נַפְשִׁי,
רוּחִי וְנִשְׁמָתִי בְּאוֹר תוֹרָתְךָ וְיִרְאַתְךָ, וְתִזְכְּנוּ לְרֹאוֹת בְּאוֹר הַמְּנוֹרָה הַטְּהוֹרָה
עַל-יְדֵי כְּהֵנִיף הַקְּדוֹשִׁים.

וְקִיָּם בָּנוּ מֵה שֶׁהִבְטַחְתָּנוּ עַל-יְדֵי רְבוּתֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים עָלֵיהֶם הַשָּׁלוֹם:
כָּל הַזֹּהִיר בְּנֵר שַׁבָּת – (וימים טובים) הוֹיִין לִיָּה בָּנִים בְּעָלֵי תוֹרָה,
בְּעָלֵי חֻכְמָה, בְּעָלֵי יִרְאַה.

אֵל מֵלֵא רַחֲמִים – עֲשֵׂה לָמַעַן שְׁמֶךָ,
וְלֹא לָמַעַן חֲטֹאתֵינוּ וְעוֹנוֹתֵינוּ, כִּי רַבּוֹ מִדִּי.
וְאֵל תִּסְתַּר פָּנֶיךָ מִמֶּנּוּ, וְאֵל תִּשְׁלִיכֵנוּ מִלְּפָנֶיךָ,
וְרוּחַ קֹדֶשְׁךָ אֵל תִּקַּח מִמֶּנּוּ.
וּמֵלֵא מְשָׁלוֹת לִבֵּנוּ לְטוֹבָה וְלִבְרָכָה,
וְיִהְיֶה לְרְצוֹן אִמְרֵי פִינוּ וְהִגִּיוֹן לִבֵּנוּ לְפָנֶיךָ,
ה' צוּרֵנוּ וְגוֹאֲלֵנוּ.

סדר הדלקת נרות חנוכה על פי רבי יוסף משאש

תפלה זו בכוונת הלב:

רבונו של עולם, הנה אנכי בא לקיים מצות הדלקת נר חנוכה, לתקן את שרשה
במקום העליון. ויהי רצון מלפניך ה' אלהינו ואלהי אבותינו, שיהיה עתה עת
רצון לפניך, להיות עולה מצות הדלקת נר חנוכה לרצון לפני כבודך, להאיר פני
קדשך עלינו ועל עמך צאן מרעיתך, הנפוצים בארבע כנפות הארץ.
להסיר לב האבן מבשרנו, ורוח נכון חדש בקרבנו, לעשות רצונך כרצונך תמיד, כל
ימי חיינו. והשפע עלינו אורה ושמחה, לאור באור החיים. כי אתה תאיר נרי, ה'
אלהי יגהי חשפי. שלח אורך ואמתך, המה ינחוני, ליראה ולאהבה את שמך.
ובכח סגולת הדלקת מאורות נרות חנוכה תחכמנו באור תורתך –
אנחנו וזרענו וזרע זרענו, בדבר האמור מפי כבודך:
“לא ימושו מפיה, ומפי זרעך, ומפי זרע זרעך – אמר ה', מעתה ועד עולם.”
בזכות מתתיהו בן גדול ובניו, בנצח הודך הראנו נפלאות,
ובאורך נראה אור. והאר פניך על מקדשך השמים, והיה לעת ערב – יהיה אור.
ותחזינה עינינו בהעלותך את הנרות, אל מול פני המנורה זהב בלה,
וגלה על ראשה ושבעה נרותיה עליה, שבעה ושבעה מוצקות לנרות אשר על
ראשה. ומלך ביפיו תחזינה עינינו,
אמן – בן יהי רצון.

יאמר קודם ההדלקה בכוונה ובנעימה:
“וְיִהְיֶה נֶעֱם ה' אֱלֹהֵינוּ עֲלֵינוּ, וּמַעֲשֵׂה יָדֵינוּ בּוֹנֵה עֲלֵינוּ,
וּמַעֲשֵׂה יָדֵינוּ בּוֹנֵהוּ.” (תהילים צ', יז)
“יְהִיו לְרָצוֹן אִמְרֵי־פִי וְהִגִּיוֹן לִבִּי לִפְנֵיךָ ה' צוּרִי וְגֹאֲלִי.” (תהילים י”ט, טו)
“וְאֲנִי תַפְלְתִּי לָךְ ה' עַת רָצוֹן, אֱלֹהִים בָּרַב חֶסֶדְךָ עֲנֵנִי בְּאַמֶּת יִשְׁעֶךָ.” (תהילים ס”ט, יד)

ואחר כך יברך בכוונה ובנעימה לאמר:
בָּרוּךְ אַתָּה ה' אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם,
אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לְהַדְלִיק נֵר שֶׁל חֲנֻכָּה.
בָּרוּךְ אַתָּה ה' אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם,
שֶׁעָשָׂה נִסִּים לְאַבֹתֵינוּ, בְּיָמִים הָהֵם בְּזֶמַן הַזֶּה.
וּבְלֵיל רִאשׁוֹן מוֹסִיף:
בָּרוּךְ אַתָּה ה' אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם,
שֶׁהַחֲנֻכָּה וְקִיּוּמָנוּ וְהַגִּיעָנוּ לְזֶמַן הַזֶּה.
ואם שכח לומר ברכת שהחיינו בלילה הראשון – יאמרנה בכל לילה שיזכור.
ואחר כך מדליק:

בלילה הראשון מדליק נר אחד מִצַּד יָמִין,
ובכל לילה מוסיף נר אחד נוסף מִשְׁמָאל לִימִין.
לאחר סיום ההדלקה יאמר בנעימה ובכוונה את הפיוט “הנרות הללו”:
** הַנֵּרוֹת הַלָּלוּ אָנוּ מְדַלִּיקִין עַל הַנְּסִים וְעַל הַנִּפְלְאוֹת,
וְעַל הַתְּשׁוּעוֹת וְעַל הַמַּלְחָמוֹת שֶׁעָשִׂיתָ לְאַבֹתֵינוּ
בְּיָמֵים הָהֵם בְּזֶמַן הַזֶּה עַל יְדֵי כְּהֵנֶיךָ הַקְּדוֹשִׁים.
וְכָל שְׂמוֹנֵת יָמֵי חֲנֻכָּה הַנֵּרוֹת הַלָּלוּ קִדְּשָׁנוּ, וְאִין לָנוּ רְשׁוּת לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶם,
אֶלָּא לְרְאוּתָם בְּלֶבֶד –
כְּדִי לְהוֹדוֹת וּלְהַלֵּל לְשִׁמְךָ הַגָּדוֹל עַל נְסִיךָ וְעַל נִפְלְאוֹתֶיךָ וְעַל יְשׁוּעוֹתֶיךָ.”

יאחר כך אומר:

בנעימה ובכוונה רבה –

“מזמור שיר חנפת הבית לדוד.”

אֲרוֹמָמָה ה' כִּי דִלִּיתָנִי וְלֹא שִׁמַּחְתָּ אֲבִי לִי. ה' אֱלֹהֵי, שׁוּעֵתִי אֱלֹהֵי וְתַרְפָּאֲנִי.
ה' הָעֲלִיתָ מִן שְׂאוֹל נַפְשִׁי, חַיִּיתָנִי מִיָּדָי בּוֹר. זָמְרוּ לַה' חֲסִידָיו, וְהוֹדוּ לְזָכֹר קִדְשׁוֹ.
כִּי רָגַע בְּאָפוֹ, חַיִּים בְּרִצּוֹנוֹ; בְּעָרַב יָלִין בְּכִי, וּלְבָקֵר רָנָה.
וְאֲנִי אִמַּרְתִּי בְשִׁלּוֹי, בַּל אָמוּט לְעוֹלָם. ה' בְּרִצּוֹנָה הָעֲמַדְתָּ לְהַרְרִי עָז;
הַסְתַּרְתָּ פָּנֶיךָ הַיִּיתִי נִבְהָל. אֱלֹהֵי ה' אֶקְרָא, וְאֶל אֲדֹנָי אֶתְחַנֵּן.
מִה בָּצַע בְּדַמִּי, בְּרִדְתִּי אֶל שְׁחַת. הַיּוֹדֶה עֶפֶר הַיִּגִּיד אֲמַתָּה. שְׁמַע ה' וְחַנּוּנִי; ה' הִיָּה
עֵזֶר לִי.

הַפִּכְתָּ מִסַּפְדֵי לְמַחֹל לִי; פָּתַחְתָּ שְׁקִי וְתַאֲזַרְנִי שִׁמְחָה.
לְמַעַן יִזְמְרָה כְּבוֹד וְלֹא יָדָם; ה' אֱלֹהֵי לְעוֹלָם אוֹדָה. *
(תהילים ל')

ואחר כך אומר:

שבע פעמים את הפסוק –

“וַיְהִי נָעַם ה' אֱלֹהֵינוּ עָלֵינוּ, וּמַעֲשֵׂה יָדֵינוּ בּוֹנֵנָה עָלֵינוּ, וּמַעֲשֵׂה יָדֵינוּ בּוֹנֵנָה.”
(תהילים צ', יז)

ואחר כך יישב על שלחנו אל מול פני המנורה,
ויאכל וישתה וישמח שמחה של מצווה,
ומנהג קדמונים ביד ישראל לעשות שני תבשילין בכל סעודות שמונת ימי חנוכה,
זכר לשני הנסים –
האחד נס הניצחון במלחמה,
והשני נס פך השמן והדלקת המנורה.
ובשעת הסעודה –

יספר לבני ביתו את כל מעשי ה' הגדולים אשר עשה לאבותינו ולנו
בימים ההם ובזמן הזה,
ויעורר את לבבם להודות ולהלל לשם הגדול,
על ניסיו ונפלאותיו ועל חסדיו העצומים עם עמו ישראל עד היום הזה.

מקורות לימוד

לנר ראשון:

רבי יוסף משאש מתאר שכאשר היה בן 7 הוא זוכר שבערב הראשון של חנוכה אבא שלו, רבי חיים משאש, היה מקריא לבני הבית מתוך מגילת אנטיוכוס:

כִּי בַלִּילָה הָרִאשׁוֹן אוֹמֵר הִבְהִיעַ, מִגִּלַּת אֲנְטִיּוֹכּוֹס הַמֶּרְשִׁיעַ, עִם נֶס הַפֶּה, אֲשֶׁר שָׁפַע אֱלֹהֵי בּוֹ נִשְׁפָּה, וַיִּבְרָךְ אוֹתוֹ, וַשְׁמֵנָה יָמִים מִשְׂכָּה מִדָּתוֹ, הַכֹּל הִגִּיד בְּלֶהֱב קֹדֶשׁ וְנֶעַם שִׁיחַ, בְּלֵב טְהוֹר וְשִׁמְחָה, לְהוֹדִיעַ מַפְעָלוֹת אֱלֹהִים, שׁוֹכְנֵי גְבוּהִים, עִם צֶאֱן מִרְעִיתוֹ, יַעֲקֹב חֶבֶל נִחְלָתוֹ, אֲשֶׁר בְּכָל דּוֹר וָדוֹר הַצִּילָם מִמּוֹקֵשׁ וּמִמְכּוּמוֹר, לְקַיֵּם מַה שֶּׁנֶּאֱמַר: וְהִנֵּדְתָּ לְבָנְךָ בַּיּוֹם הַהוּא לֵאמֹר. שְׁלֹא נֶס חֲנוּכָּה לְבָדּוֹ רָאוּי לְהוֹדִיעַ, רַק כָּל פֶּלֶא וְתִשׁוּעָה חוֹבֶת גִּבְרָא לְהַשְׁמִיעַ, לְבָנִים וּבְנֵי בָנִים, גְּדוֹלִים וְקִטְנִים, לְנִטֵּעַ בְּלִבָּבָם אֶהְבֵּת הָאֱלֹהִים וַיַּחֲדוּ, כִּי הוּא עוֹשֶׂה נִפְלְאוֹת גְּדוֹלוֹת לְבָדּוֹ, בְּעֶבֶר יִשְׁמְרוּ חֻקָּיו וְתוֹרוֹתָיו יִנְצְרוּ אַחֲרָיו.

לנר השני:

הָאֶחָד כִּי נֶס הַנִּצְחָוֹן הָיָה מְסַפֵּק אֶצְלָם אִם הוּא מִפְּנֵי כְּשָׁרוֹן מַעֲשֵׂה הָאוֹמָה וְחִשְׁבּוּתָהּ לִפְנֵי ה' אוֹ מִפְּנֵי שְׁלֹא רָצָה בְּלוֹתָם בְּדֵי לְקַיֵּם הַבְּטָחָתוֹ "וְאִךְ גַּם זֹאת וְגו'" לֹא מֵאִסְתִּים וְלֹא גַעְלָתִים לְבִלְוֹתָם" שְׂאֵז אִינוּ הֵנֶס חָשׁוֹב כָּל כֶּף שֶׁאִינוּ אֶלֶּא מִפְּנֵי הַהִכָּרַח כְּבִיכּוֹל לְקַיֵּם מוֹצֵא שְׁפָתָיו דּוֹקָא, אֲבָל הֵם אֵינָם רְאוּיִים כָּלֵל.

אֲבָל, כְּאֲשֶׁר רָאוּ שְׂאֵחַר הַתִּשׁוּעָה וְהַהֲשָׁקֵט הוֹסִיף ה' שְׁנִית יָדוֹ לַעֲשׂוֹת לָהֶם נֶס גְּדוֹל שֶׁל מִצִּיַּאת פֶּה הַשָּׁמַן וּבִרְכָּתוֹ — אֵז יָדְעוּ וְהִבִּירוּ שֶׁמַּעֲשֵׂי הָאוֹמָה טוֹבִים וְיִשְׁרִים לִפְנֵי הַמָּקוֹם בְּרוּךְ הוּא, שֶׁעַל כֵּן מִגְדִּיל חֶסֶדוֹ עִמָּם בְּנִסִּים גְּדוֹלִים חֲדָשִׁים לְבָקָרִים.

וְלָבוֹ מִפְּנֵי שֶׁנֶּס פֶּה הַשָּׁמַן הוֹרָה לָהֶם הוֹרָאָה גְּמוּרָה שֶׁגַּם הַנִּצְחָוֹן הָיָה עַל כְּשָׁרוֹן מַעֲשֵׂיהֶם — לָבוֹ בָּחֲרוּ לְקִרּוֹת הַיָּמִים הָאֵלֶּה רַק בְּשֵׁם חֲנוּכָּה, עַל נֶס חֲנוּכַּת הַמְּנוֹרָה שֶׁאֵרַע בָּהּ נֶס פֶּה הַשָּׁמַן. הֵפֹן הֵב' — בְּדֵי לְהוֹדִיעַ לְדוֹר אַחֲרוֹן שֶׁהַמִּלְחָמוֹת שֶׁנִּלְחַמוּ בְּחֶרֶף נִפְשׁ לֹא הָיוּ חֲלִילָה בְּשִׁבִּיל הַחֲרוּת וְהַדְּרוֹר הַנֶּשְׁמִי מַעוֹל הַיָּנִים כְּמוֹ מִלְחָמוֹת הַחֲרוּת שֶׁל שְׂאֵר הָאוֹמוֹת, אֶלֶּא הַכֹּל הָיָה בְּשִׁבִּיל הַדָּת וְהָאֱמוּנָה שֶׁנֶּזְרוּ הַיָּנִים לְבַטֵּל מֵהֶם; וְלָבוֹ עָשָׂה ה' לָהֶם אֶת הַנֶּס.

הֵפֹן הֵג' הוּא כִּי שֵׁם חֲנוּכָּה כּוֹלֵל כָּל הַחֲנוּכִּים הַטּוֹבִים שֶׁעָשׂוּ לְקִיּוֹם הַדָּת וְהַמִּקְדָּשׁ וְהָאוֹמָה — חֲנוּכַּת הַבֵּית, חֲנוּכַּת הַמִּזְבֵּחַ, חֲנוּךְ הַבָּנִים וְהַהֲמוֹן לְתוֹרָה וְלַמִּצְוֹת, חֲנוּךְ עֲבוּדַת הָאֱדָמָה וּמִקְנָה וְקִנְיֹן שֶׁשִּׁבְּתוּ כָּל יְמֵי מִשְׁחַת הַמִּלְחָמוֹת.

נר שלישי:

וביום ו' י"ג לניסן בבקר, באו עוד כל שבנינו הרעים לאלפים ולרבבות לשלול את האלמלא"ח ולהשמיד ולהרוג ולאבד, חס וחלילה.

ואז כל היהודים בטחו בה', ונאספו ועמדו על נפשם סביב לחומת האלמלא"ח, וכלי מלחמתם בידם, כי היו להם כלי מלחמה לרוב;

והיו בהם הרבה מלומדים לירות בקנה שרפה למרחוק, ולא יחטיאו המטרה.

והיהודים – אנשי המלחמה – ממטירים על האויבים מעל החומה אבנים גדולות ואש וגפרית בקנה השרפה,

ושואלים עזרה מה' במר נפשם, ויעזרם ה' ויפלטם, ויפילו חללים רבים משונאיהם.

וביום ששי לחג הפסח, נגמר הבדיל והעופרת לאומנים היהודים להתר פדורי שרפה; והיו מחזרים על הפתחים לאסוף כפות ומזלגות וכל כלי בדיל ועופרת מבעלי הבתים, והודות לה' – כי נמצאו בעיר מאלו הכלים די והתר, והכינו את אשר יביאו לבלוי האויב – כרטוסים לאלפים.

נר רביעי:

ובזה הבן שואל, שהנה המקום ברוך הוא אינו ותרן בנסים, רק באשר יעמוד הטבע. ואם כן, למה עשה להם השם יתברך את הנס הגדול של ברפת השמן? הלא היו יכולים להמתין על הדלקת המנורה עד שיצמינו שמן טהור?! ועל זה תירצתי בספרי נר מצוה דף ה' עמוד ב', כדי להודיע לדור האחרון שהמלחמות שנגלחמו בחרוף נפש לא היו בשביל החפש והדרור הגשמי מעל היונים כמו מלחמות החרות של שאר האומות, אלא הכל היה בשביל הדת והאמונה שגזרו היונים לבטל מהם. ולכן עשה ה' להם את הנס הגדול באחת מעבודות המקדש – היא המנורה – שהיא רומזת לאור התורה.

ושמונת הימים ששרתה בהם הברכה רומזים לשמונת ימי המילה, שגזרו היונים לבטל מהם. ושבעת ירותיה רומזים לשבעת ימי השבת, שרצו היונים לבטל מהם גם כן. ועוד נרמזו בה כל המועדים וראשי החדשים שרצו לבטל מהם, כי יש בה עשרים ושנים גביעים – שהם רמז לעשרים ושנים ימים קדושים בשנה:

שמונת ימי פסח, שני ימי שבועות, שני ימי ראש השנה, יום הכפורים, ותשעה ימי סכות – הרי כ"ב. ויש בה עוד אחד עשר כפתורים – כנגד אחד עשר ראשי חדשים, והחדש השנים עשר הוא ראש השנה, שכבר נרמז בעשרים ושנים הגביעים. ויש בה עוד תשעה פרחים – כנגד שמונת ימי חנוכה ויום פורים.

הרי לה מבאר, שהכל רמוז במנורה.

נר חמישי:

רבי יוסף משאש, נשאל האם מותר להדליק נרות חנוכה מחשמל.
"תשובה: ... וְצֵעִיר אֲנִי, לֹא יִדְעֵתִי מִדּוּעַ צָרִיךְ עֵינֶיךָ וְלֹא יִהְיֶה הַהֵתֵר פָּשׁוּט –
אִם מִשּׁוּם הַפְתִּילוֹת, הֲלֹא כָּל הַפְתִּילוֹת בְּשֵׁרוֹת לְגַר חֲנוּכָּה,
אִפְּלוּ פְתִילוֹת שָׂאִין הָאוֹר נִתְּלָה בָּהֶן יָפָה...
וְאִם מִפְּנֵי שֶׁהֵנֶס נַעֲשֶׂה בְּשֶׁמֶן – גַּם זֶה אֵינוֹ,
שֶׁהָרִי בְּמִדֵּינוֹת אֲשֶׁכֶּנֶז נִהְגוּ לְהַדְלִיק בְּנֵרוֹת שֶׁל שַׁעֲוָה,
מִפְּנֵי שְׁאוּרָן צָלוּל כְּמוֹ שָׁמֶן..."

נר שישי:

יֵה אֵין בִּלְעָדוֹ, עַל עֲמוֹ וְעַל צֵאן יָדוֹ, לְעוֹלָם חֲסִידוֹ.
וְרַב אֶת רִיבּוֹ, מֵאוֹיְבוֹ, חֲרָבוֹ בִּלְבוֹ, פֶּלַח כְּבוֹדוֹ.
סָגַר הַיָּנִים, אֶל חֲשִׁמוֹנִים, מַלְכוּת בְּהֵנִים, זָרַע חֲסִידוֹ.
פַּר שָׁמֶן בִּירָה, מִשֶּׁר אָרַךְ, שְׂמִנָּה עָרַךְ, נֵרוֹת בֵּית הוֹדוֹ.
מִצּוֹת נוֹצָחִים, עַל פְּתָחִים, יֵהִיו זֹרְחִים, אוֹרוֹת לְכְבוֹדוֹ.
שִׁירוֹ כָּל צְבָאוֹת, בְּהוֹדוֹת, עַל הַנִּפְלְאוֹת, עֲשֵׂה לְבָדוֹ.
אוֹד מִצֵּל מֵאֵשׁ, אֵל תְּתִיאֵשׁ, אִם בִּלָּךְ בּוֹעֵשׁ, תִּרְאֶה בְּפִידוֹ.
שֶׁרֶשֶׁף חֵישׁ יִפְרַח, שֶׁמֶשֶׁף יִזְרַח, כְּאֵיתָן יִזְרַח, אֲבִרְהֵם עֲבָדוֹ.
חֲזַק אֵל עֲלִיוֹ, יִבְנֶה צִיוֹ, לְדֹל וְאֲבִיוֹ, שְׁכֵם לְעֲבָדוֹ.
(פיוט „יֵה אֵין בִּלְעָדוֹ“, סימן יוסף משאש חזק)

נר שביעי:

"אִם בְּעַל הַנֶּס יִתֵּן שֶׁבַח לְעוֹשֶׂה נִפְלְאוֹת – אֲזַי יוֹסִיף הַשֵּׁם לְהִרְאוֹתוֹ נוֹרוֹאוֹת.
וְאֵלוֹ לֹא – לֹא!
וְזֶהוּ לְדַעֲתִי מֵה שֶׁכָּתַב הַמְּשׁוֹרֵר: 'עֲזִי וְזִמְרַת יְהוָה לִי לִישׁוּעָה' –
כְּלוֹמֵר, כְּאֲשֶׁר יִהְיֶה הַשֵּׁם עֲזִי וְחֲזָקִי בַּיּוֹם קָרֵב, וְזִמְרַת פִּי הִיְתָה אֵל יְהוָה,
אֲזַי וְיִהְיֶה לִי לִישׁוּעָה פַּעַם אַחֶרֶת. ... בְּעֶבֶר מַעֲט וּבִשְׁנַיִם נִשְׁכָּחוּ נִסֵּי אֵל חַי וְחַסְדֵּיו הָאֲדִירִים –
וְתִכָּס עֲלֵיהֶם הָאֲדָמָה. וְאֵין טוֹב מִהוֹדוֹת וּסְפּוֹר הַנֶּס –
כְּדֵי שִׁיאֹר אוֹרוֹ לְדִרוֹת."
(ויזכור יוסף – הקדמה לפירוש ההגדה של פסח)

נר שמיני:

וְיוֹם הַתְּשִׁיעִי לַחֲנוּכָה הָיוּ קוֹרִין לוֹ יוֹם הַשֶּׁמֶשׁ,
וְהָיוּ הַנָּשִׁים מוֹצִיאוֹת הַפְּתִילוֹת וְהַשְּׂמָנִים הַנִּשְׁאָרִים בְּנֵרוֹת הַחֲנוּכָה,
וְשׁוֹרְפוֹת אוֹתָן בַּפֶּתַח הַחֲצֵרוֹת.

וְהַיִּלָּדִים מוֹסִיפִים עֲלֵיהֶן נֵירוֹת בָּלוֹת וּסְמֵרָטוּטִים
וְכָל הָבָא לֵידָם בְּדִי לְהַגְדִּיל הַמְדוּרָה,
וְקוֹפְצִים וּמַדְלָגִים עָלֶיהָ כַּמְשׁוֹרֶתָא דְפוֹרְיָא,

וְהָיוּ אוֹמְרִים בְּקוֹל הַמוֹלָה נוֹסַח זֶה בְּלִשׁוֹן עֲרָבִי בְנוּעֵם שִׁיחַ:

הַאֲנִי אֶעֱוֹאֵדָנָא נַחְרָקוּ פְּתִילָנָא וְנִטְלָבוּ מִן מוֹלָאנָא אֶלְעָאם לְמַאזִי יַחֲיִנָא וְנִרְזָעוּ לְאַרְדָּנָא
וְאַרְדָּ זְדוּדָנָא יְרוּשָׁלַיִם לְעִזִּיזָא עֲלִינָא וְלַתּוֹרָה וְלַמִּצְוֹת יִזְכִּינָא וְזָכוּת אֲדָאוּ דְלִקְנִידְלָאֵת דִּי
סַעֲלָנָא יְדוּוּי עֵינֵינוּ וְעֵינֵי אוֹלָאדָנָא בְּדָאגוּ דְתּוֹרָה דִּי הֵיא חֲיִיתָנָא וְתוֹלָאן עֲמַרְאנָא וּבִיחָא נִפְנִי
עֲדִיאָנָא וְחוֹזְרִים הַאֲנִי אֶעֱוֹאֵדָנָא.

וְזֶה תְּרַגּוּמֹוּ בְּעֵבְרִית:

כֹּף מִנְהַגְנוּ – נִשְׂרַף פְּתִילוֹתֵינוּ וְנִבְקַשׁ מֵאַלְהֵינוּ לְשָׁנָה הַבָּאָה יַחֲיִינוּ וְנָשׁוּב לְאַרְצֵנוּ וְאֶרֶץ אֲבוֹתֵינוּ,
יְרוּשָׁלַיִם הַחֲבִיבָה עֲלֵינוּ;

לַתּוֹרָה וְלַמִּצְוֹת יִזְכְּנוּ,

וְזָכוּת אוֹר הַנֵּרוֹת אֲשֶׁר הִדְלַקְנוּ תֹאִיר עֵינֵינוּ וְעֵינֵי בְנֵינוּ

בְּאוֹר הַתּוֹרָה שֶׁהִיא חֲיִינוּ וְאֶרֶץ יְמִינוּ,

וְכֵן נֶאֱבָד שׁוֹנְאֵינוּ.

וְהַנָּשִׁים, בְּעוֹדָן עֲסוּקוֹת בְּהִטְבַּת הַנֵּרוֹת וּבְקִנּוּחָן לְהַחֲזִירוֹ לְמִקְוָמוֹ הַקָּבוֹעַ לָהֶן כָּל הַשָּׁנָה – פִּיהֶן

מִמְלִל: "לְשָׁנָה הַבָּאָה בִּירוּשָׁלַיִם."

(נֵר מְצוּה – הַקִּדְמָה)

